

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יתרו

(חלק טז — שיחה ד)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות — שבוע פרשת יתרו, יד"כ שבט, ה'תשפ"ב (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

יתרו ד

— „וכתוב אחד אומר וירד ה' על הר סיני“, כדלקמן סעיף ד].

ובהכרח לומר, שלא בא רש"י כאן ליישב את הסתירה שבין שני הפסוקים, אלא שבפסוק דידן (עוד קודם לימוד הפסוק דלקמן „כי מן השמים גו“) ישנו פסוק („יכול“) אם „ירד עליו ממש“ אם לאו; וכיון שמכאן אי אפשר להכריע בספק זה, לפיכך הביא רש"י ראיה מפסוק לקמן — „תלמוד לומר כי מן השמים דברתי עמכם“.

וצריך להבין: היכן נמצא בפסוק זה יסוד לספק אם „ירד עליו ממש“.

ב. הביאור בזה: לעיל בכתוב⁵ נאמר „והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש“ — היינו, שהר סיני העלה עשן (בלבד), אבל לא שההר (והנמצא עליו) בער — ולכאורה: אם ה„אש“ היתה באופן ש„ירד עליו ממש“, הי' ההר צריך לבעור⁶ [ובפרט

א. על הפסוק „וירד ה' על הר סיני“¹ פירש רש"י: יכול ירד עליו ממש תלמוד לומר² כי מן השמים דברתי עמכם מלמד כו' (כדלקמן סעיף ג').

ובפשטות נראה, שכוונת רש"י ליישב את הסתירה בין הפסוקים: כאן נאמר „וירד ה' על הר סיני“, שפירושו בפשטות „ירד עליו ממש“, ולהלן הוא אומר „כי מן השמים דברתי עמכם“. ועל זה מתרץ רש"י „מלמד כו“.

אבל אין לומר שזו כוונת רש"י כאן — כי עפ"ז אינו מובן:

(א) לשם מה הוצרך רש"י להקדים ולומר „יכול ירד עליו ממש“ — ולא פתח מיד בקושיא³ „וכתוב אחד אומר כי מן השמים גו“ (וכיו"ב)?

(ב) ועיקר: הסתירה שבין שני הפסוקים מתעוררת רק בפסוק להלן „כי מן השמים גו“ — וא"כ למה לרש"י ליישב סתירה זו בפסוק דידן⁴?

[ובפרט שבפירושו על הפסוק „כי מן השמים גו“, אכן הביא סתירה זו

(5) יט, יח. ועד"ז לקמן כ, טו: ואת הלפידים גו' ואת ההר (רק) עשן גו'. ולהעיר ממשפטים כד, יז: כאש אוכלת בראש ההר. ואכ"מ.
(6) וכמו בסנה שנאמר (שמות ג, ב) „הסנה בוער באש“.

ואף שגם בהר סיני נאמר (ואתחנן ד, יא) (הובא בפרש"י בפרשתנו יט, שם ד"ה הכבשן). שם ה, כ) „וההר בוער באש גו“ — מ"מ, מכיון שנאמר כאן שההר רק „עשן“, מסתבר, ד„בוער“ (בנדוד) אין פירושו שנראית אש, כ"א שהוא חם ביותר, עשן (וכיו"ב), וכמש"נ (אסתר א, יב) „וחמתו בערה“. וראה רש"י בשלה טו, ח: כועס .. עלה עשן .. שריפה.

ושאני בסיפור דסנה דנאמר (שמות שם) שתמה ש„הסנה איננו אוכל“.

(1) פרשתנו יט, כ.

(2) פרשתנו כ, יט.

(3) וכפרש"י בענין זה עצמו — בכתוב השני (הובא לקמן בפנים).

(4) במשכיל לדוד (וראה גם רע"ב) כתב, דבפירושו „מלמד שהרכין כו“ מתרץ רש"י מש"נ „אל ראש ההר“ (עיי"ש) — אבל מזה שרש"י לא העתיק תיבות אלו „אל ראש ההר“ בהדבור המתחיל (ואפילו לא רמז ב„וגו“), מוכח, שבפירושו בא לפרש רק התיבות „וירד ה' על הר סיני“.

ולכן מסתבר יותר לפרש שכן הי' ע"פ טבע: מכיון שאש ה' לא "ירד עליו ממש", אלא נשאר למעלה מן ההר, לפיכך לא בער ההר כי אם רק "עשן כולו" מצד האש שהיתה (רק) קרובה אליו¹⁰ [כטבע האש, שכאשר היא מתקרבת די' לדבר מה, הרי הוא מעלה עשן].

ולכן כתב רש"י כאן לאלתר "יכול ירד עליו ממש", היינו, שמן הפסוקים כאן¹¹ נתהוה מקום לספק אם "ירד עליו ממש".

אלא שעפ"ז צריך להבין לאידך גיסא: מדוע זהו רק בגדר ספק, עד שרש"י נזקק לראי' מן הפסוק לקמן, כי מן השמים גו"ל שלא "ירד עליו ממש" – בשעה שהזכר ידוע כבר מן הפסוק לעיל "והר סיני עשן כולו", כנ"ל?

ג. בהמשך דברי רש"י: מלמד שהרכיב שמים העליונים ותחתונים והציען על גבי ההר כמצע על המטה וירד כסא הכבוד עליהם.

מקור פירוש זה במכילתא¹². אבל, כמו שכבר נתבאר כמה וכמה פעמים, דרכו של רש"י להעתיק בפירושו רק מדרשי חז"ל שהם ע"ד הפשט ונוגעים לפשוטו של מקרא; ובפרט בנדון דידן, שאין רש"י מציין (כדרכו בריבוי

הצמחים כו' הנמצאים עליו – כמו שמצינו מפורש בכתוב¹³ שעל הר סיני הי' סנה, ובפשטות לא הי' זה הסנה¹⁴ או הצמח היחיד על הר סיני¹⁵?

אמנם אפשר לומר שמה שההר לא בער אלא רק העלה עשן הי' ע"י נס, אבל, לשם מה ייעשה נס זה במיוחד? ובפרט שכבר מצינו קודם לכן אודות הסנה בהר סיני, שבכתוב נאמר שבער.

(7) שמות שם א-ב.

(8) ראה רמב"ן דברים א, ו.

(9) ראה שמות שם: וינהג את הצאן גו' (כדי לרעות – ראה רש"י שם). ונאמר (תשא לד, ג) „אל ירעו אל מול ההר ההוא“. ולהעיר מפרש"י שמות (שם, ב): ולא אילן אחר כו'.

ולהוסיף: את"ל שאין שם אילנות ועשבים רק הר של אבנים – הרי ע"פ טבע גם עשן אינו שייך*. [ואף שזה שהעשן הי' „עד לב השמים“ (ראה פרש"י פרשתנו שבהערה 6) זהו לכאורה ענין ניסי – הרי אין הכרח ע"ד הפשט** להגדיל הנס ולומר שגם עצם התהוות העשן הי' שלא ע"פ טבע. ולהעיר מרד"ה וכל העם תש"ד]. וראה לקמן ע' 279 (ס"ז).

ומ"ש באוה"ח עה"פ וה"ס עשן: ששלט האש בגופו של הר ונשרפו אבניו כו' – הרי פ"י עשן – שנשרפו, אינו ע"ד הפשט.

(* באלשיך כאן הקשה: „בהר סיני אין בו אילנות ועצים כי מדבר הוא ואיך יהי' עשן כולו מפני האש“ (וראה גם אוה"ח פרשתנו ע' תתכט. רד"ה וה"ס עשן תרכ"ח, תרס"ב, תשא, תש"ח. ועוד) – אבל ע"ד הפשט אינה קושיא ככפונים. ואולי כוונת האלשיך היא, שחר סיני הוא ברובו של אבנים ואין שייך לומר כ"כ „והר סיני עשן כולו“ [אבל בדי"ה וה"ס תרס"ב: שלא היו בה אילנות ועצים כלל].

ומחזורתא לומר שמדרשות חלוקות הן וכבשמ"ד ספ"ב ולחד מ"ד הסנה הוא הפחות בכל הצומח (וכהלשון „אפילו סנה“) ולחד מ"ד הסנה עושה קוצין וענשה ורדין. ואכ"מ.

(**) משא"כ ע"ד הדרוש והסוד – ראה במקומות שנשמנו בשוה"ג הקודם.

(10) מצד הפסק השמים – כדלקמן בפרש"י כאן „שהרכיב שמים כו'“.

(11) ולא כתב רש"י פירושו לפנ"ז עה"פ, וה"ס עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש" (שהוא המטיל הספק), כ"א עה"פ וירד גו' שהוא ניקר הסיפור בזה – בככמה מקומות עד"ז שמחכה עד שידעו כל הפרטים (אולי ימצא בהם תירוץ).

(11*) עה"פ.

ואשו וגבורתו על הארץ. דבר אחר הרכין שמים ושמי השמים והציען על ההר וכן הוא אומר¹⁸ ויט שמים וירד.

ותמוה: בפסוק דידן הביא רש"י רק את הפירוש „הרכין שמים כו״, משא״כ על הפסוק „כי מן השמים גו״ (א) הביא עוד פירוש, ואילו (ב) הפירוש היחיד כאן „הרכין שמים כו״ בא שם כפירוש שני (דהיינו שאינו הפירוש העיקרי לפי פשוטו של מקרא)?

גם צריך להבין: בשלמא מה שהשמיט רש"י שם (בפירוש השני) את הפרטים „כמצע על המטה״ ו„וירד כסא הכבוד עליהם״ (שכתב כאן) – יש לבאר, שסמך בזה על פירושו הקודם (והביא רק את כללות הפירוש);

אבל צריך להבין את השינויים וההוספות שם¹⁹:

(18) ש״ב כב, י. תהלים יח, י.
(19) ואף שגם במכילתא יש שינויים בין ב' הדרשות על ב' הכתובים – הרי [נוסף על העיקר שרש"י מעתיק רק מדרשי חז"ל שהם ע"ד הפשט, ובפרט שכאן לא ציין רש"י המקור (וכנ"ל בפנים) – הרי] במכילתא אפשר לומר שהם ב' דרשות של ב' תנאים [ולמעשה הדרשה עה"פ וירד נאמרה סתם, ועה"פ כי מן השמים הוא דעת רע"ק (ור') ישמעאל* ס"ל „הכריע השלישי מן השמים השמייעך גו״ – פי' הא' שברש"י];

אבל בפרש"י מסתבר לומר שהם אותו הפירוש, וכדמוכח גם מזה שבפירושו עה"פ כי מן השמים מוסיף „והציען על ההר״, שבמכילתא

(* וצ"ע, שהרי בתוי"כ זלעיל הערה 16 – שהתחלת הברייתא היא ר' ישמעאל אומר – הובא הפירוש „מלמד שהרכין הקב"ה כו״ סתם. והלשון שם הוא ע"ד לשון (רע"ק שב) ממכילתא עה"פ כי מן השמים גו' (לא) – ע"ד לשון הדרשה עה"פ וירד גו').

מקומות¹²) מקור לפירוש – הרי מוכח, שהוציא פירוש זה על כל פרטיו (לא מן המכילתא, אלא) מתוך פשוטו של מקרא¹³.

וצריך להבין: על מנת לבאר כיצד שני הענינים [(א) וירד ה' על הר סיני, (ב) מן השמים דברתי עמכם] עולים בקנה אחד, לכאורה דיו שיאמר בקיצור „מלמד שהרכין שמים על גבי ההר וירד עליהם״¹⁴,

ומנין למד רש"י בפשוטו של מקרא, אשר (א) „הרכין שמים העליונים ותחתונים״, (ב) לא זו בלבד ש„הרכין כו״ אלא שגם „והציען כו״. (ג) בזה גופא – „כמצע על המטה״. (ד) „וירד (לא) ה״ – כלשון הפסוק – (אלא) כסא הכבוד עליהם״¹⁵?

ד. נוסף לדיוקים בפירוש רש"י זה על אתר – צריך להבין גם כיצד מתאים פירוש רש"י כאן עם פירושו על הפסוק השני „כי מן השמים דברתי עמכם״, ששם פירש¹⁶: „וכתוב אחד אומר וירד ה' על הר סיני בא הכתוב¹⁷ השלישי והכריע ביניהם מן השמים השמייעך את קולו ליסרך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה כבודו בשמים

(12) הכוונה להציון שבתוך פרש"י, משא״כ הציונים שבפרש"י שבחצני"ג – שהם הוספה מאוחרת, ואינם בכת"י ודפוסי רש"י הראשונים.
(13) וכדמוכח גם מזה שיש כו"כ שינויים בין לשון רש"י ולשון המכילתא. ואכ"מ.

(14) ראה תיב"ע לעיל פסוק יח: דארכין ל' שמיא.

(15) ובמכילתא לפנינו: וירד הכבוד (ותיבת „כסא״ – ליתא).

(16) ממכילתא עה"פ. וראה תו"כ ברייתא ד"ג מדות בסופה. מדרש תהלים מזמור יח.

(17) ואתחנן ד, לו.

[ולכן הוצרך רש"י להביא רא"י מן הפסוק, כי מן השמים גו"ל שלא, ירד עליו ממש" – אע"פ שנאמר, והר סיני (רק) עשן כולו" (כנ"ל סעיף ב') – כי מכל המשך הפרשה כאן משמע, ש"ירד עליו ממש"; ולכן הפסוק, והר סיני עשן כולו" רק, מטיל ספק" (יכול") אם "ירד עליו ממש"].

משא"כ פרשת, אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם" באה להדגיש את ההיפך – את היות הקב"ה גבוה ורחוק מעל הארץ, ולכן, לא תעשון אתי, לא תעשון דמות שמשי המשמשים לפני במרום"²⁴.

ולכן הפירוש הראשון (והעיקרי) שם, בפשוטו של מקרא, הוא, כבודו בשמים (ורק) אשו וגבורתו על הארץ" – כי ע"פ פירוש זה מודגשת רוממותו של הקב"ה מן הארץ (ש"כבודו" לא ירד על הר סיני אלא נשאר, בשמים); משא"כ לפי הפירוש ש"הרכין שמים כו", אינה מובנת כ"כ ההדגשה, אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם"²⁵ (שהקב"ה דיבר ממקום גבוה ורחוק – "שמים") כאשר אדרבה – השמים ירדו על הארץ, על הר סיני²⁶.

ו. ובזה יובן גם הטעם שכאן כתב רש"י, "הרכין שמים העליונים ותחתונים", ושם – "הרכין שמים ושמי השמים":

(א) כאן כתב, "שמים העליונים ותחתונים", ושם – "שמים ושמי השמים"²⁰?

(ב) שם הוסיף רא"י מן הכתוב – "וכן הוא אומר ויט שמים וירד" – דלכאורה: אם הפירוש דורש רא"י מן הכתוב, ה"י לו לרש"י להביא את הרא"י בפעם הראשונה שבה הביא את הפירוש?

(ג) כיון שהביא שם רק את כללות הפירוש ללא כל הפרטים, כנ"ל, לשם מה הזכיר את הפרט, והציעו על ההר"²¹? ובפרט שבפסוק שהביא לרא"י נאמר רק, "ויט שמים" – דהיינו, "הרכין"²² – ולא הפרט, והציעו כו".

ה. והביאור בכל זה:

החילוקים בין שני פירושי רש"י באים מצד החילוק הכללי שבין הפסוקים כאן ובין הפסוקים בפרשת, אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם";

תוכן המשך הפסוקים כאן הוא תיאור ירידת הקב"ה על הר סיני באופן גלוי לעין כל, עד שההר עצמו נתקדש, ואשר לכן – "השמרו לכם עלות בהר גו' לא תגע בו יד גו' לא יוכל העם לעלות אל הר סיני גו' הגבל את ההר וקדשתו"²³.

שם ליתא. וראה גם מדרש לקח טוב על ב' הכתובים.

(20) ולשון המכילתא עה"פ וירד: שמים התחתונים ושמי שמים העליונים. וראה לקמן הערה 28.

(21) ובפרט שבמכילתא שם ליתא, כנ"ל הערה 19.

(22) כתרגום עה"פ – ש"ב ותהלים שם.

(23) פרשתנו יט, יבייג. שם, כג.

(24) פרשתנו כ, כ וברש"י.

(25) ראה גם משכיל לדוד שם: דלשון מן השמים לא דייק כ"כ לפי זה.

(26) ומ"מ צריך גם לפירוש הב' – כי לפי הא' קשה: (א) "וירד ה' על הר סיני" משמע שגם "כבודו" ירד. (ב) בשביל קדושת ההר אין מספיק, אשו וגבורתו" וצ"ל גם "כבודו" על ההר.

ז. כיון שמהמשך הפרשה כאן נמצא, ש"וירד ה' גו'" ה' באופן שקדושת השכינה היתה על ההר עד כדי "וקדשתו" (את ההר), כנ"ל, הרי אין די בזה ש"הרכין שמים כו'" – שאינו אלא תיאור אודות "וירד גו'" בכלל, אבל ללא אופן הירידה, שהקב"ה ירד על הר סיני עד כדי כך שההר נתקדש;

ולכן הוצרך רש"י להוסיף כאן "והציעו על גבי ההר" – שהיו השמים מונחים על ההר; ויתירה מזו: "כמצע על המטה" – אשר ה"מצע" אינו דבר נפרד החשוב בפני עצמו ואינו אלא כחלק מן ה"מטה" – וכן הוא בעניננו: ה"שמים" לא נשארו כדבר נפרד מן ההר, אלא נעשו "מצע" ההר, ולכן היתה קדושת השכינה גם על ההר גופא.

משא"כ בפסוק "כי מן השמים גו'", שההדגשה בו היא שהקב"ה דיבר מן השמים (ולא מן הארץ) – לא ה' רש"י יכול לומר שפסוק זה בא להדגיש "והציעו כו'" כמצע על המטה, שהרי זוהי הדגשה להיפך – שהשמים היו "בטלים" אל ההר (ארץ).

אלא שהוכרח רש"י להוסיף שם "והציעו", כי ענין זה ש"הרכין שמים כו'" לבדו אינה מתרץ את הסתירה מענין "וירד ה' על הר סיני", הכולל את היות הקדושה על ההר גופא; ולכן הוכרח רש"י לומר "והציעו" – שהשמים לא נשארו למעלה מהר סיני, אלא "הציעו על ההר".

ובזה מובן גם מה שהוצרך רש"י להוסיף שם את הראי' מן הפסוק, ויט שמים וירד": הראי' מן הפסוק היא

כוונת פירוש רש"י כאן היא לבאר את (תוכן הפרשה, שהוא) ירידת הקב"ה על ההר, אבל – באופן שאינו בסתירה אל "כי מן השמים גו'" (ואל "והר סיני עשן גו'");

ומאחר שמן הפסוקים כאן נמצא, אשר (א) הקב"ה בעצמו, (ב) ירד על הר סיני – לא יתכן לומר ש"הרכין (בחינה אחת של) שמים" סתם [היינו שבין הקב"ה להר סיני (ארץ) ישנו רק רקיע אחד, בחינה אחת של "שמים"], ולכן הוצרך רש"י להוסיף ש"שמים" כאן היינו כל ה"שמים" – "העליונים ותחתונים".

וכיון שתוכן הכתוב כאן הוא ירידה, נקט רש"י [לא לשון הכתוב²⁷, "שמים ושמי השמים", אלא] לשון המתאימה לענין הירידה²⁸ – "העליונים ותחתונים".

משא"כ שם כוונת רש"י לבאר את ההדגשה "כי מן השמים גו'" (אבל באופן שלא תהי' בסתירה אל "וירד ה' על הר סיני"); ולכן הוסיף רש"י, אשר [אע"פ ש"הרכין שמים כו'" – וזה מומעט ההדגשה ד"מן השמים גו'" (כנ"ל סעיף ה') – הנה] בזה ש"הרכין שמים" נכללו גם ("שמים ו)שמי השמים", והרי זה מגדיל את רוממות המקום שממנו דיבר הקב"ה, שהי' מעל גבי "שמי השמים"²⁹ (אבל – כפי שנמצאו על ההר).

(27) עקב י. יד. ועוד.

(28) ובפרט שלשון הכתוב "שמים ושמי השמים" צריך פ' (שמים תחתונים ועליונים).

(29) ובמכילתא שם: הרכין שמים העליונים (ולא נזכר – תחתונים). ועד"ז הוא בתו"כ שבהערה 16.

כמו בעת „וירד ה' על הר סיני“³⁵;

וכדי לבאר את החילוק בין „וירד ה' על הר סיני“ ובין „וארד להצילו מיד מצרים“³⁶, מדייק רש"י „וירד כסא הכבוד עליהם“ – ד„כסא“ מורה על התיישבות (קביעות) וגדלות (ובפרט – „הכבוד“) ומלוכה³⁷, דהיינו, שבמתן תורה ה' הקב"ה בהתיישבות וקביעות על הר סיני, ומתוך כבוד ומלוכה³⁸. ולכן ענין „וירד ה' על הר סיני“ גורר עמו את כל הפרטים המסופרים בפרשה.

ט. מן ה„ענינים מופלאים“³⁹ ע"ד הרמז והסוד שבפירוש רש"י:

229 החילוק הנ"ל שבין שני הפסוקים וממילא) פירושי רש"י הנ"ל

– שכאן מודגשת הירידה, אלא שהירידה היא באופן ד„הרכין שמים כו“ (שאף השמים ירדו), ושם ההדגשה היא „כי מן השמים דברתי עמכם“, למעלה מן הארץ, אלא שהשמים היו במצב ד„הרכין כו“ –

מרומז בכך, שהפסוק „וירד ה' על הר סיני“ הוא בקאפיטל יט פסוק כ, והפסוק „כי מן השמים גו“ הוא בקאפיטל כ פסוק יט⁴⁰:

(35) ולהעיר ד, ויט שמים וירד“ קאי בפשטות על המכות דמצרים – ראה פרש"י ש"ב ותהלים שם. ועוד.

(36) שמות ג, ח.

(37) פרש"י מקץ מא, מ.

(38) להעיר מפרש"י בראשית א, ב.

(39) לשון השל"ה במס' שבועות שלו (קפא,

א).

(40) ידועה השקו"ט בנוגע לחלוקה זו לקאפיטלאך ומקורה – אבל בכל אופן הרי נמצאת חלוקה זו בכל הספרים דכל תפוצות

מכך שאין מודגש בו כי אם „ויט שמים“ – דהיינו „הרכין“²² – ותנו לא, וכן הוא בפסוק „כי מן השמים“. פסוקים אלו אינם מדברים על ירידה „כמצע על המטה“³⁰ שאז השמים „בטלים“ ממצאותם – כי נעשים ה„שמים“ (מצע) „חלק“ מן ההר (מטה) – אלא „הציען“ הוא רק המשך ל„הרכין“ (ונכלל אף הוא בענין „ויט“), היינו, שהרכין והוריד את השמים עד להר, אבל לא יותר מזה, וגם אז הם נשארו „שמים“ במהותם (ולכן מתאימה ההדגשה „אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם“).

ח. ע"פ הנ"ל, שכוונת רש"י כאן לבאר את פרטי ואופני הירידה של הקב"ה על הר סיני, מובן גם הטעם שכתב רש"י „וירד) כסא הכבוד עליהם“:

ביציאת מצרים כתיב³¹ „ועברתי בארץ מצרים גו“, היינו שהקב"ה בכבודו ובעצמו³² ירד³³ למצרים ואז „והכיתי כל בכור“. ומכל מקום לא מצינו שביציאת מצרים³⁴ ה' עשן וכו'.

(30) ב' הפירושים ברש"י אינם סותרים זל"ז – אלא שבכל מקום מפרש רש"י מה מדגיש פש"מ דפסוק זה: בכתוב „וירד ה' על ה"ס" שבו מודגשת קדושת ההר, הרי בפרט זה השמים הם „כמצע על ההר“; בכתוב „כי מן השמים גו“ מודגש שמים בפ"נ, מעתיק רש"י רק „ההציען“.

(31) בא יב, יב. וראה שם יא, ד.

(32) ראה פרש"י שם (ד"ה אעשה שפטים אני ה'): אני בעצמי ולא ע"י שליח.

(33) להעיר גם מנח יא, ה וברש"י. וירא יח, כא וברש"י.

(34) ועד"ז בקרי"ס ד„בכבודו נגלה עליהם“ (פרש"י בשלח טו, ב ד"ה זה א"ל) ומ"מ לא היו בזה כל הפרטים שבמ"ת.

ואילו קאפיטל כ פסוק יט – שבו „יט” הוא פרט ב”כ” – מורה על מלכות שבכתר; ולכן תוכנו הכללי – „מן השמים גוי”, שהקב”ה מרומם מן העולם (כתר); וגם כאן מגלה רש”י, שאין מדובר על הכתר כפי שהוא לעצמו ובהעלם, אלא „הרכין שמים כו” – מלכות שבכתר.

יוד. זהו גם הביאור הפנימי בכך, שבפירושו על הפסוק „וירד גוי” כתב רש”י „כמצע על המטה”, ואילו בפירושו על הפסוק „כי מן השמים גוי” השמיט זאת:

מאחר שכתר שבמלכות הוא פרט בספירת המלכות, שענינה ירידה למטה, אזי גם ב”כתר” שבה שייכת ירידה והתלבשות למטה, עד „כמצע על המטה”⁴⁷ (כנ”ל סעיף ז’);

משא”כ במלכות שבכתר – מה שהכתר מאיר למטה – הנה מאחר שהכתר בעצם הוא אור שלמעלה מן העולמות, הרי גם כאשר הוא מאיר למטה (מלכות שבכתר), אין זה באופן שהאור מתלבש בהם, אלא שנשאר בבחינת מקיף⁴⁸ – „שמים”.

(משיחות ש”פ יתרו וש”פ משפטים תשל”ז)

(47) ולהוסיף: מלכות נקראת מטה (פרדס שער כ”ג ערך מטה. מאו”א ע’ מטה. וראה זח”ב קלג, א. הגהות הרח”ו לזח”ג ס, א); העליון שבה, המקיף וכו’ – כתר שבמלכות, הוא כ(דוגמת) מצע על המטה (שהוא ביחד עם זה – חלק מהמטה).

(48) ראה תו”א ס”פ ויקהל (בפי’ „אסתלק יקרא דקוב”ה).

יט הוא (כדאיתא בספרים) הגימטריא של מילוי שם הוי’ (שם מ”ה)⁴¹ – ומילוי ענינו ביטוי האות בדיבור⁴² („גילוי ההעלם”), ובספירות הרי זו ספירת המלכות⁴³; ואילו כ’ הוא (ר”ת) כתר⁴⁴, שענינו בחי’ מקיף והוא למעלה מסדר ההשתלשלות.

כיון שכל הספירות כלולות זו מזו, הרי שבכתר ישנה בחי’ מלכות שבכתר – דהיינו: הכתר, שלמעלה מעולמות, כפי שנמצא בתנועה של גילוי למטה (מלכות); וכן גם במלכות יש בחי’ כתר שבמלכות – היינו שבמלכות, עלמין דאתגליין⁴⁵, מתגלה „כתר”.

וזהו החילוק שבין שני הפסוקים:

קאפיטל יט פסוק כ – שבו ה”כ” הוא פרט ב”יט” – מורה על כתר שבמלכות; ולכן תוכנו הכללי (של הקאפיטל) הוא – ירידה (מלכות); אלא שרש”י, יינה של תורה⁴⁶, מגלה, אשר, ירידה זו מה יש בה – „הרכין שמים כו”’, כתר שבמלכות.

ישראל (וגדולי ישראל) ומאז כו”כ דורות, ומנהג ישראל תורה היא. ולהעיר מהרמב”ם הל’ ממרים (פ”א ה”ב.ג. פ”ב ה”ב) בנוגע למנהגות ומנהג שפשט בכל ישראל. – וראה לקו”ש ח”ה (ע’ 57 ואילך. ע’ 337 ואילך) בענין שמות הסדרות. (41) ל”ת להארז”ל בראשית ב, כג. שה”פ ול”ת שם ג, כ. ס’ הליקוטים שם ב, ז. תו”א ו, ד. סידור קטו, ב.

(42) ראה סדור שם. קנט, ב. קצב, ב. ועוד.

(43) סדור שבהערה 41.

(44) לקו”ת שה”ש לה, ג. וסם: וכן עשרים הוא גימט’ כתר. וראה פרדס שער טו פ”א. שכ”ז פי”ד (מהקדמת תקו”ז).

(45) ראה תו”א שם, סע”ד.

(46) היום יום ע’ כד.

